

Utrikesutskottets betänkande

1980/81:6

om baltiska invandrares dubbla medborgarskap

Motionen

I motion 1979/80:182 av Märten Werner m.fl. (m) föreslås att riksdagen hemställer att regeringen på Förenta nationernas dagordning söker få uppförd frågan om de baltiska invandrarnas dubbla medborgarskap.

Motionärerna erinrar om att denna fråga vid upprepade tillfällen tagits upp i riksdagen och att ett svenskt avtalsförslag på sin tid överlämnades till Sovjetunionen men att någon reaktion på detta förslag inte erhållits från sovjetisk sida trots upprepade påminnelser från den svenska regeringen. Motionärerna citerar vissa stadganden i Sovjetunionens nya medborgarskapslag från 1979 men finner det oklart i vilken omfattning denna lag kommer att lösa de baltiska invandrarnas problem.

Bakgrund

Det aktuella problemet – att numera svenska medborgare av baltiskt ursprung bosatta i Sverige av sovjetiska myndigheter formellt anses inneha sovjetiskt medborgarskap så länge de inte ansökt och erhållit befrielse från detta – grundar sig på att Sverige och Sovjetunionen tillämpar olika principer i sina medborgarskapslagar för förvärv och förlust av medborgarskap. Bestämmelsen i den svenska medborgarskapslagen om förlust av svenskt medborgarskap för den som efter ansökan eller uttryckligt samtycke förvärvar utländskt medborgarskap har inte någon motsvarighet i Sovjetunionens lagstiftning.

Enligt den sovjetiska medborgarskapslagen betraktas alla personer som tidigare var medborgare i de baltiska staterna som sovjetiska medborgare från den 7 september 1940. Barn till föräldrar som har sovjetiskt medborgarskap får också detta medborgarskap. Om endast den ena föräldern är sovjetisk medborgare och föräldrarna är bosatta utanför Sovjetunionen, blir barnet emellertid inte automatiskt sovjetmedborgare. Härför krävs särskilt registreringsförfarande.

Förvärv av medborgarskap i annat land medför inte automatiskt förlust av sovjetiskt medborgarskap. Det finns emellertid möjlighet för en sovjetisk medborgare att efter framställning hos sovjetiska myndigheter bli befriad från sovjetiskt medborgarskap.

De sovjetiska bestämmelserna har till följd att en stor grupp naturaliserade svenska medborgare av baltisk härkomst, med hemvist i Sverige, även innehar sovjetiskt medborgarskap. Möjligheten för svensk medborgare av

baltiskt ursprung att befrias från sovjetiskt medborgarskap har vid en rad tillfällen sedan 1960-talets början tagits upp i riksdagen, oftast i frågor eller interpellationer. Vid två tillfällen har riksdagen behandlat betänkanden från utrikesutskottet med anledning av motioner i frågan (UU 1973:7; UU 1978/79:5). Initiativen i riksdagen har genomgående syftat till att få till stånd ett avtal mellan Sverige och Sovjetunionen, varigenom skulle underlättas för personer av baltiskt ursprung att befrias från sina sovjetiska medborgarskap.

Utskottet har i sina två nämnda betänkanden erinrat om att det sedan gammalt varit en ledande princip för svensk medborgarskapslagstiftning att i möjligaste mån söka förhindra uppkomsten av dubbla eller flerfaldiga medborgarskap.

Av svar på interpellation och fråga i riksdagen 1976 resp. 1977 har framgått att svenska regeringen år 1974 föreslagit Sovjetunionens regering att frågan regleras genom ett avtal mellan de båda länderna. Enligt det svenska förslaget skall vardera staten välvilligt pröva sådana ansökningar om befrielse från medborgarskap som inges av personer vilka är medborgare också i den andra staten. Vid prövningen skall hänsyn tas bl. a. till om sökanden är bosatt i den andra staten. Vidare skall enligt förslaget de personer med dubbelt medborgarskap, som är bosatta i det ena medborgarskapslandet och som besöker det andra medborgarskapslandet, inte hindras utresa därifrån enbart av det skälet att de också är medborgare i detta land.

Trots flera påminnelser i ärendet från svensk sida har några egentliga förhandlingar på grundval av avtalsförslaget inte kommit till stånd. I ett besked från sovjetisk sida i mars i år har meddelats att man inte har intresse av att föra förhandlingar i frågan.

Utskottet

Utskottet konstaterar att de personer som avses i motionen som regel är svenska medborgare sedan länge. De torde vidare i allmänhet inte ha någon svårighet att efter ansökan få befrielse från sovjetiskt medborgarskap. Utskottet hyser emellertid förståelse för att en sådan ansökan för många kan innebära ett psykologiskt problem, eftersom den skulle innebära ett erkännande av deras sovjetiska medborgarskap, vilket de inte vill vidkännas.

Vid resa till sina gamla hemländer färdas naturaliserade svenska medborgare av baltiskt ursprung med svenska pass, som visrats av Sovjetunionens ambassad. Detta synes innebära att de sovjetiska myndigheterna i praktiken godtar deras svenska medborgarskap, även om de enligt sovjetisk lag formellt fortfarande är sovjetiska medborgare.

För svenska myndigheter är inte heller något fall bekant då sovjetiska myndigheter skulle ha hindrat en sovjetisk medborgare med svenskt pass att

lämna Sovjetunionen enbart därför att vederbörande är sovjetisk medborgare.

Mot denna bakgrund finner utskottet att några påvisbara problem av praktisk natur inte synes ha uppstått till följd av här ifrågavarande personers dubbla medborgarskap.

Utskottet finner det icke desto mindre otillfredsställande att några förhandlingar under den långa tid som frågan varit aktuell inte kommit till stånd i syfte att undanröja de svårigheter som ett betydande antal personer av baltisk härkomst i vårt land uppenbarligen upplever. Utskottet utgår därför ifrån att regeringen fortsätter strävandena att i kontakter med Sovjetunionens regering få till stånd en reglering av denna situation, t.ex. genom ett avtal av angivet slag.

Mot bakgrund av att det här rör sig om en fråga av bilateral natur, där förhandlingsmöjligheterna inte kan anses uttömda, anser utskottet det inte motiverat att söka få frågan uppförd på FN:s dagordning. Det får f.ö. anses tvivelaktigt om en sådan åtgärd skulle underlätta lösningen av en fråga av denna art.

Utskottet hemställer med hänvisning till det anförda
att riksdagen avslår motion 1979/80:182.

Stockholm den 4 november 1980

På utrikesutskottets vägnar
ALLAN HERNELIUS

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Allan Hernelius (m), Gertrud Sigurdsen (s), Sture Palm (s), Georg Åberg (fp), Gunnel Jonäng (c), Sture Ericson (s), Per-Olof Strindberg (m), Jan Bergqvist (s), Sture Korpås (c), Carl Lidbom (s), Björn Molin (fp), Filip Fridolfsson (m), Axel Andersson (s), Anders Ljunggren (c) och Maj-Lis Lööw (s).

